

ICONOGRAPHY OF POSTCARDS OF THE KIEV PUBLISHING HOUSE «NOV'» (1914–1916)

Paor Iryna – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
of The Department of Fine and Decorative Art and Restoration, Kamianets-Podilskiy
National Ivan Ohienko University, Kamianets-Podilskiy

The article analyzes postcards of the Kiev publishing house «Nov'» as an iconographic source of the events of the First World War. The images, plots and characters of images placed on mail delivery forms and their symbolic meaning are considered. It was found out that during 1914–1916 they were the main means of communication and an effective way of information propaganda. The evolution of the iconography of the views of postcards published by the publishing house «Nov'» is traced from the humorous vocabulary that is understandable to the majority of the illiterate population of the Russian Empire, which ridiculed the German army, the Kaiser and his allies to the use of patriotic drawings.

Key words: The First World War, postcard, drawings, Kiev publishing house «Nov'», iconographic source.

UDC 7.04:655.3.066.32(477-25) «1914/1916»

ICONOGRAPHY OF POSTCARDS OF THE KIEV PUBLISHING HOUSE «NOV'» (1914–1916)

Paor Iryna – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of The Department
of Fine and Decorative Art and Restoration, Kamianets-Podilskiy
National Ivan Ohienko University, Kamianets-Podilskiy.

The aim of this paper to analyze the iconography of postcards of the Kiev publishing house «Nov'» (1914–1916) and determine their information potential as a visual source of the history of the First World War.

Research methodology. Achieving a certain goal and objectives led us to the use mainly general historical and source-research methods. Iconographic methods were used to determine the history of the origin of documentary post cards, to clarify the objects of the image, dating, authorship, the circumstances of creation, as well as to determine their authenticity. The Paleographic method is used to attribute an image object, determine its purpose, and so on.

Results. During the First World War, postcards were an important communication channel and were very popular among the soldiers of the Russian army and the civilian population. The iconography of the association Nov' (1914–1916) thematically covered several stories: William II – a bloodthirsty thief and tyrant with sky-high ambitions; unorganized and weak armies of opponents (Germany and its allies); the results of military companies; Berlin's relations with allied countries support for various population groups of the Russian army in this war. Therefore, by replicating satirical drawings on postcard forms that ridiculed the national vices of the Germans, Germany and its allies, and at the same time praising the power of its own army and people, the society made its contribution to the formation of the «image of the enemy» and «image of the hero» among the Russian and Ukrainian population.

Novelty. The information potential of postcards of the Kiev publishing house «Nov'» as an iconographic source of the history of the First World War is studied. Images, plots and characters of images placed on mail forms and their symbolic meaning are considered. It was found out that during 1914–1916 they were the main means of communication and an effective way of information propaganda.

The practical significance of the results obtained is determined by the emphasis of researchers on the need to understand postcards as one of the important iconographic sources of the late XIX – first half of the XX century.

Key words: The First World War, postcard, drawings, Kiev publishing house «Nov'», iconographic source.

Надійшла до редакції 2.10.2020 р.

УДК 739.2[321:316.75](477) «1930»

ЮВЕЛІРНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІДЕОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ 1930-Х РР.

Кухтій Оксана Степанівна – аспірантка кафедри івент-менеджменту
та індустрії дозвілля, Київський національний університет культури
і мистецтв, м. Київ

<http://orcid.org/0000-0003-0407-4157>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.437>

annavu@ukr.net

Висвітлено основні тенденції розвитку ювелірної культури в УСРР-УРСР 30-х рр. XX ст. під кутом зору ідеологічної політики радянської влади. Показано, що відповідно до завдань більшовицької індустріалізації та колективізації тривало вилучення в населення ювелірних виробів і продуктів шляхом нерівнозначного обміну. Акцентовано увагу на діяльності об'єднання «Торгсин», що займалося золотовалютними махінаціями та скупкою цінностей в українського населення. Підкреслено, що робота контор мережі «Торгсин» суттєво уповільнила процес еволюції ювелірної галузі. Розкрито особливості функціонування Ювеліртorgу, що частково сприяло активізації ювелірної сфери через започаткування Київської ювелірно-годинникової та Одеської ювелірної фабрик. Зроблено

висновок, що загалом ювелірна культура протягом заявленого періоду була позбавлена можливості повноцінного розвитку на терені Радянської України, оскільки внаслідок антинаціональної політики, здійснюваної проти українського населення, жертвами комуністичного терору стали представники ювелірної галузі.

Ключові слова: ювелірна культура, Радянська Україна, «Торгсин», Ювелірторг, підприємства, ідеологічна політика, ювеліри.

Постановка проблеми. Початок 1930-х рр. ознаменувався кардинальними змінами в національній політиці СРСР, що знайшло прояв у розв'язанні боротьби з місцевим націоналізмом як загрозою для цілісності більшовицької держави. Вказана тенденція остаточно звела нанівець процес українізації й стала причиною масштабного наступу на представників української культури. Авторське ювелірство, визнане ще на етапі 20-х рр. «спадком буржуазної культури», переживало непрості часи, оскільки в країні встановлювався жорсткий контроль за золотовалютними запасами. Чимало ювелірних фабрик, не витримавши тиску влади, вимушені були згорнути діяльність. Унаслідок проваджуваної Урядом репресивної політики жертвами комуністичного терору стали й майстри ювелірної галузі, що негативно вплинуло на подальший розвиток даної сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У процесі вивчення стану розробки теми цінними для загального розуміння політики радянської держави стали роботи вітчизняних істориків. Зокрема, різним аспектам функціонування системи «Торгсину» у 1931 – 1936 рр. присвятили увагу В. Марочко [10], М. Горох [3], О. Мельничук [12]. Важлива інформація містилася у праці очільника Державної пробірної служби України М. Назимка «Золотарство в Україні», де розглядалися питання становлення та розвитку ювелірної практики [13]. У ґрунтовній монографії Л. Пасічник висвітлювалися мистецтвознавчі аспекти еволюції ювелірної галузі в Україні [24]. Окремих проблем розвитку ювелірного ремесла в Україні торкнулася у своїй публіцистичній розвідці Н. Матюх [11]. Для написання розвідки також стали у нагоді наукові публікації російських учених О. Осокіної [23], М. Ніколашвілі [22], І. Перфільєвої з різних аспектів становлення ювелірної промисловості в СРСР та союзних республіках [25]. Особливе значення для уточнення поняття «ювелірна культура» мала стаття Д. Дронова [7].

Отже, на основі аналізу наукових матеріалів за обраною темою можна підсумувати, що деякі питання еволюції ювелірного ремесла на терені Радянської України протягом 1930-х рр. підіймалися у роботах вітчизняних і зарубіжних істориків, державних управлінців, мистецтвознавців, але не були предметом комплексних культурологічних досліджень, що обумовлює потребу її подальшої розробки.

Мета дослідження полягає у висвітленні головних закономірностей розвитку ювелірної культури в УСРР-УРСР протягом 1930-х рр. крізь призму ідеологічної політики, здійснюваною радянською владою.

Відповідно до вказаної мети завданнями дослідження є виявити характерні тенденції еволюції ювелірної культури в Радянській Україні у 30-х роках ХХ ст. та скласти мартиролог українських ювелірів – жертв політичних репресій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1928–1933 рр. із метою викриття «класового ворога» радянська влада на терені УСРР провадила політику «тотальної колективізації» й розкуркулення сільського населення, що призвела до катастрофічних втрат величезного пласту духовної культури та стала однією з передумов штучно організованого голоду. За статистикою, лише протягом 1930 – 1932 рр. колективізовано майже 70% господарств [1; 15]. На тому етапі за ініціативи Й. Сталіна ухвалена Постанова ЦВК та РНК СРСР, датована 7 серпня 1932 р. «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації та зміцнення громадської (соціалістичної) власності», названа в народі «Законом про п'ять колосків». Згідно з цією директивою, люди, які посягали на державну власність, вважалися ворогами народу. До них застосовувалася вища міра покарання (розстріл) або позбавлення волі терміном від 10 років із конфіскацією майна (в обох випадках). Тобто, комуністичним режимом були створені нелюдські умови для виживання селян [27].

За цих умов гостро постало питання збереження національної культурної спадщини. Оскільки ювелірні прикраси завжди виступали інформаційним носієм історичного досвіду поколінь, влада намагалася під різними причинами конфіскувати їх та знищити. Паралельно з тим на початку 30-х рр. розпочалося політичне переслідування діячів української культури. Наряду з гоніннями та фізичним знищенням інтелігенції, відбувалося й руйнування унікальних архітектурних споруд як хранителів культурної пам'яті. Зокрема, під гаслом боротьби з «релігійними пережитками минулого» здійснювалася ліквідація церков та запроваджувалися репресивні акції проти осіб духовного сану. Досить розповсюдженою формою «викорінення» релігії стала ліквідація предметів культового спрямування, виконаних ювелірами з дорогоцінного металу та каміння: панагій, «шат» для ікон, хрестів, потирів та інших атрибутів обрядів й богослужіння [1; 17].

Радянська влада намагалась докорінно винищити усі прояви української культури у побуті, релігії, традиціях, нав'язуючи нігілістичні взірці. Жага до тотальної руйнації породила «антиморальні, антилюдські, антирелігійні» цінності [1; 18]. Не випадково сферою особливого зацікавлення більшовицького уряду стала ювелірна культура як засіб культурної самоідентифікації українців, що суперечило антинаціональній політиці держави. За Д. Дроновим, під терміном «ювелірна культура» розуміється:

- 1) певна галузь, близька до дорогоцінного каміння й металів, яка має інституціональне оформлення;
- 2) цілісна сукупність ціннісно-нормативних складових, притаманних соціальним угрупованням, дотичним до ювелірної сфери;
- 3) ступінь високоякісних матеріальних і духовних здобутків людської цивілізації [7].

Проведення сталінської індустріалізації потребувало великих коштів, тому радянська влада спеціально започаткувала Всесоюзну контору з торгівлі з іноземцями «Торгсин», яка мала поповнити золотовалютний запас та покращити фінансовий стан держави. Новостворена структура здійснювала різного роду золотовалютні операції спекулятивного характеру у 1931–1936 рр. Від моменту організації вона більшою мірою займалася продажем продуктів харчування та дефіцитних товарів за валюту іноземцям.

Надалі контора стала пропонувати мешканцям послугу з нерівноцінного обміну золотих прикрас (хрестиків, обручок тощо), монет та побутового золота на хліб. Коли золоті прикраси у населення влада максимально «вичерпала», в хід пішли вироби зі срібла [2].

Маніпуляції з цінними речами сприяли також суттєвому збагаченню самих оцінювачів під час прийому ювелірних прикрас. Скажімо, масштабного характеру набула практика одержання «припеку» як різниці між кількістю золота, придбаного в населення та зданого банкам. Так, лише за лютий 1932 р. у результаті скуповування золотих виробів у харківських конторах «Торгсину» склав прибуток, починаючи від 3 до 22,3 г. [3].

Недобросовісний підхід до операції з визначення проби добре ілюструє стаття у газеті «Нова думка», у якій ретельно описувалася процедура дій оцінювача. Цікаво, що задля визначення справжності проби кожен приймальник, зазвичай, мав своєрідний робочий набір необхідних інструментів, куди входили щипчики, пилки, щітки, а також оксамитова ганчірка. У процесі розпилу цінного виробу лобзиком із пилючкою утворювався тонкий шар стружки, який спеціально збирався завдяки використанню призначеної для того тканини. Зважаючи на те, що за добу працівник «Торгсину» зазвичай приймав 400–500 предметів, іноді його денний прибуток складав майже 4 г. золота [5]. Проблема «припеку» неодноразово ставала предметом обговорення на державному рівні. Наприклад, у Постанові від 20 вересня 1932 р. Колегією Наркомзовнішторгу йшлося про випадки підвищення загальної виручки до 130 г. на день лише за рахунок скуповування побутових золотих виробів [2; 123].

1933 р. радянська влада дала дозвіл на скупку коштовного каміння, чим, невдовзі, власне й почали займатися контори «Торгсину». За оцінкою так званих «експертів», вага даного каміння входила до загальної ваги золота. Оскільки більшість вставок не були дорогоцінними, вказана фінансова система зазнавала чималих збитків. Одним із перших міст, де приймали діаманти, став Харків [10; 98]. Діаманти оцінювали за чистотою (тобто, без різних включень), способами огранки (скажімо, досить розповсюдженим для діамантів було фасетне ограновування трояндою) та каратністю (великі – від 1 карата, «меланж» – від 0.5 до 0.99 карат, «мелле» – до 0.49 карат) [23; 421].

Мережа відділень «Торгсину» в різних областях України почала розростатися прискореними темпами. Так, у Київській області за 1933 р. із числа 13 наявних торгових магазинів їх кількість збільшилася до 65. Кожна з цих контор мала виконати план закупки золота, срібла та дорогоцінного каміння, за результатами виконання якого мала відзвітуватися перед вищестоящим керівництвом [12; 264–267]. Максимального піднесення функціонування згаданої організації набуло у 1932–1933 рр. під час штучно влаштованого радянською владою голоду. Пересічні українці заради виживання здавали на грабіжницьких умовах у «Торгсин» золото побутового призначення та срібло (прикраси, монети царського карбування).

У Римському статуті Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. уточнювалося, що: «...геноцид – означає будь-яке з наступних діянь, що здійснюється з наміром знищити, повністю або частково, будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку:

- вбивство членів такої групи;
- спричинення серйозних тілесних ушкоджень або розумового розкладу членами такої групи;
- навмисне створення для будь-якої групи таких життєвих умов, які розраховані на повне або часткове фізичне знищення її;
- заходи, розраховані на запобігання дітонародження в середині такої групи;
- насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу» [30].

На підставі означеного документа можемо констатувати, що Геноцид, застосований більшовицьким режимом до українського народу, характеризувався крайньою жорстокістю та цинізмом.

Із метою підвищення ефективності проведення кампанії з планового вилучення хліба постановою Політбюро ЦК КП(б)У «Про заходи по посиленню хлібозаготівель» від 18 листопада 1932 р. приписувалося терміново збільшити кількість виконавців даного розпорядження. Так, до 1 січня 1933 р. передбачалося мобілізувати 600 осіб у різних областях України (Харківській – 140, Донбасу – 200, Дніпропетровській – 130, Одеській – 70, Київській – 60) для забезпечення належного партійного контролю [26; 119]. У директиві також підкреслювалося, що осіб, неспроможних успішно виконати окреслену задачу, належало негайно замінити більш «здібними, підготовленими, відданими справі» кадрами. Інформація про перебіг акції мала надаватися до партійних інстанцій раз на п'ять днів. Першочергова відповідальність за виконання плану хлібозаготівель покладалася на колгоспи, які, у випадку недотримання запланованих обсягів, несли за це відповідальність [26; 120–121]. Загалом до 1 грудня на терені УСРР мало бути організовано не менше 1100 бригад колгоспників (зокрема, по областях: Вінницькій – 200, Чернігівській – 100, Одеській – 50, Донбасу – 50, Київській – 300, Харківській – 350, Дніпропетровській – 50) [26; 125].

Задля виживання селяни пробували приховувати «хліб». Однак на підставі розповсюджених на той час доносів робилися обшуки і тоді власника судили як «ворога радянської влади». Прикладом того може бути практика здійснення обшуків і конфіскації майна на місцевому рівні, про що йшлося у «Довідці уповноважених проведення обшуків і конфіскації майна у мешканців сіл Волошиловського р-ну Луганського округу». Як дізнаємось із документа, в оселі «куркуля» Надуда з с. Ящикове під час обшуку 1933 р. перевіряючі виявили і вилучили: зерно, борошно, сухарі, сало, смалець, масло, м'ясо, цукор, картоплю та інші продовольчі товари. Окремо надавався також перелік конфіскованих речей у «куркуля» Микити Волги та його сина Лаврентія з с. Юр'ївка. Окрім продуктів харчування, в останніх вилучено рушницю, взуття, ковдри, скатертини, костюми та цінні речі тощо [6].

Про намагання влади засекретити події, що відбувалися на початку 1930-х рр., та повну інформаційну блокаду свідчать законодавчі документи, зокрема спільна директива ЦК ВКП(б) і РНК СРСР «Про попередження масових виїздів селян за продуктами», датована 22 січня 1933 р. [4] та Постанова ЦК ВКП(б) «Про поїздки по СРСР іноземних кореспондентів» від 23 лютого 1933 р. [14; 19].

Одним із перших про Голодомор в Україні заговорив валлійський журналіст Г. Джонс. Після відвідів українських земель діяч висвітлив Геноцид, здійснюваний Радянським Союзом проти українців, на сторінках періодичних видань «New York Evening Post», «Manchester Guardian», «Dailly Express», «Boston Sanday Advertiser». Для комуністичного режиму він був «персона нон грата». Гарету заборонили в'їзд до СРСР та висунули проти нього ряд обвинувачень, одним з яких було шпигунство на користь іншої держави [32].

Проваджувана радянським урядом ідеологічна політика не могла не позначитися на стані ювелірної культури. Так, до низки пунктів Постанови ЦВК і РНК СРСР «Про золоту і платинову промисловість і про зберігання та обіг золота і платини» від 8.05.1929 р. на етапі 1930-х рр. були внесені зміни й доповнення, що покращило якість робіт у процесі розвідки та видобування дорогоцінних металів [28]. До директиви також включений пункт про те, що державним і кооперативним підприємствам, що займалися пошуком, розвідкою і розробкою рудоутворення, золота та платини, офіційно надавалися пільги у формі звільнення від податків, окрім нарахувань на місцеві потреби в розмірі 2% від вартості добутих даних дорогоцінних металів та 3% – в обласний бюджет. Для працівників гроші за відрядження виплачувалися як тринадцята зарплата, а вислуга років нараховувалася вже після другого року роботи – до 10%, трьох років – 15%, чотирьох років – 20%, п'яти років – 25%. Діти робітників, зайнятих у промисловості, які навчалися в закладах освіти, забезпечувалися стипендією. Після п'яти років діяльності в сфері працівник мав право повернутися на попереднє місце роботи, і навпаки, якщо співробітник виявив бажання працювати в означеній галузі, його мали негайно перевести й влаштувати на видобувну промисловість золота чи платини [28].

На підставі того можна зробити висновок, що радянська держава потребувала робочої сили у золотодобувній промисловості, заохочуючи кадрів відповідними пільгами.

У 1936 р. на базі ювелірного об'єднання Мосторгу та його місцевих контор у системі Народного Комісаріату Внутрішньої торгівлі СРСР заснована Всесоюзна контора з виготовлення й торгівлі ювелірними виробами. У структурі Всесоюзної контори з контролю за торгівлею дорогоцінними металами і камінням ЮвелірТорг почали функціонувати республіканські, міжреспубліканські та обласні представництва [22; 11]. Загалом ЮвелірТорг являв собою централізовану торгову мережу, де провадилася комісійна торгівля різноплановими ювелірними виробами.

Того ж року за ініціативи Ювелірторгу відкрилася Київська ювелірно-годинникова фабрика, яка своїм корінням вийшла з невеличкої майстерні [11; 95]. На момент організації кадровий склад фабрики нараховував приблизно 80 співробітників [24; 49]. Уже у 1936–1939 рр. вона мала «ювелірно-золотий, ювелірно-срібний, пресово-заготівельний, годинниковий і гальванічний цехи» [11; 96]. Підприємство найбільш славалося срібними портсигарами та золотими корпусами до годинників «Зірка», «Тоно». Окремими напрямками його роботи були також реставрація та виготовлення обладнання для забезпечення власного виробництва [11; 95]. На фабриці працювали такі ювеліри, як: І. Дорошев, І. Терещенко, К. Драга, І. Кононов, О. Попов та ін. [11; 96]. Під час II світової війни фабрика евакуйована до м. Свердловська [13; 134].

Починаючи від 1937 р., об'єднання Ювелірторг змінило назву на «Головювелірторг» та включало 20 контор на союзному рівні. Відкриття підприємства сприяло організації ряду відповідних фабрик і заводів у Москві, Ленінграді, Києві, Одесі, Харкові, Баку, Тбілісі, Єревані, що одержали право проставляти заводські клейма на власних виробах [25; 83].

У 1939 р. створена Одеська ювелірна фабрика, яку з початком війни евакуювали до м. Ташкента [13; 138].

Слід зауважити, що на терені України, починаючи від 1929 р., діяла «Харківська годинникова фабрика». Протягом 1930-х рр., через недостатню кількість та низьку якість механізованого обладнання, більшість технологічних операцій при виготовленні прикрас виконувалися вручну. Із залишків годинникового виробництва на фабриці вироблялися спрощені зразки ювелірних речей (наприклад, браслети). Надалі, через розгортання воєнних дій, ювелірне обладнання підприємства вивезено до Ташкента для його збереження та подальшого використання [13; 126].

Маємо зазначити, що Великий терор 1937–1938 рр. торкнувся представників усіх національностей, які проживали на території України, та різних сфер діяльності. До ювелірів-ремісників, ювелірів-кустарів також були застосовані репресивні заходи, що негативно вплинуло на подальший розвиток ювелірного ремесла. Чимало діячів ювелірної галузі заслано до таборів суворого режиму терміном від 8 до 10 років або засуджено до вищої міри покарання. Тому сприяла діяльність так званих «трійок» НКВС, що являли собою спеціальний орган позасудового винесення вироків та складалися з очільника певного підрозділу НКВС, секретаря обкому партії і прокурора. Основним завданням даної інстанції окреслювався прискорений розгляд справ з метою ліквідації «антирадянських елементів». Характерним є те, що від 1937 р. «дія “трійок” поширювалася на всі категорії населення» [31; 165].

Функціонування згаданих інстанцій, з точки зору законодавства, жодним чином не співвідносилося зі статтею 111 Конституції СРСР 1936 р., відповідно до якої обвинувачений мав право на захист і справедливий розгляд справи у суді [9]. На підставі вивчення архівних матеріалів можна скласти своєрідний мартиролог українських ювелірів – жертв політичних репресій, а саме:

1) Вольський Владислав Якович. Народився 1876 р. у м. Бердичеві Бердичівського повіту Київської губернії. Кустар-ювелір, за національністю поляк, проживав у м. Бердичів Вінницької обл. Заарештований 9 вересня 1937 р., обвинувачувався за статтею 54-10 КК УРСР. За постановою Наркома внутрішніх справ СРСР і Прокурора СРСР від 23 листопада 1937 р. засуджений до вищої міри покарання. Вирок приведений в дію 1 грудня 1937 р. (розстріляний). Вольський В. Я. реабілітований 1989 р. [15].

2) Галкін Дмитро Федорович. Народився 1862 р. у м. Путивль Сумської обл. Ювелір-кустар, за національністю росіянин. Останнє місце проживання м. Київ. Заарештований 15 жовтня 1937 р. трійкою при управлінні НКВС по Київській області. Засуджений 20 листопада 1937 р. за статтями 54-10, 54-11 КК УРСР. Застосована вища міра покарання. Розстріляний в м. Києві 27 листопада 1937 р. Посмертно реабілітований 17 квітня 1989 р. [16].

3) Ескрайс-Михайлик Леопольд Германович. Народився 1890 р. у м. Будапешт, Угорщина. Ювелір та управляючий будинками ЖЕК № 1142. За національністю єврей. До 1919 р. проходив службу рядовим в австро-угорській армії, в ході розпаду якої виїхав до Галичини (м. Коломия), де проживав його батько. Після окупації Галичини поляками перебрався до Львова. Тимчасово мав статус безробітного. У 1920–1921 рр. був членом ВКП(б). Надалі проживав у м. Харків. Заарештований 9 березня 1938 р. Харківською трійкою при УНКВС, вирок оголошено 21 квітня 1938 р. Обвинувачений як агент угорської розвідки та учасник ліквідованої контрреволюційної націоналістичної організації, що діяла під прикриттям Балканського клубу в Харкові (статті 54-6-10-11). Застосована вища міра покарання. 31 травня 1938 р. розстріляний у м. Харкові. Реабілітований 23 березня 1959 р. [8].

4) Зеленський Генріх Антонович. Народився 1892 р. у м. Краків Краківського повіту провінції Західна Галичина Австро-Угорської імперії. Кустар-годинник майстерні Союзювелірторгу, за національністю поляк. Проживав у м. Харкові. Заарештований особливою трійкою УНКВС по Харківській області. 23 лютого 1938 р. звинувачений як член контр-революційної шпигунської

диверсійної організації. Засуджений 24 вересня 1938 р. до вищої міри покарання (розстрілу). Приведений у дію в Харкові 4 жовтня 1938 р. Реабілітований 18 березня 1958 р. [29; 106].

5) Зільбер Лейба Іхельович. Народився 1887 р. у с. Калюс Новоушицького району Хмельницької обл. Ювелір, за національністю єврей. Заарештований 17 вересня 1937 р. за антирадянську агітацію. Засуджений Спецколегією Вінницького облсуду 23 грудня 1937 р. та позбавлений волі на 6 років. Подальша доля невідома. Зільбер Л. І. реабілітований Пленумом Верховного Суду СРСР 14 квітня 1989 р. [17].

6) Неусихін Михайло Йосипович. Народився 1872 р. у м. Шклов Могильовської обл. Білорусії, за національністю єврей. Працював в артілі «Червоний молот» на посаді ювеліра-оптика, проживав у м. Суми; заарештований 29 березня 1938 р. трійкою при управлінні НКВС по Харківській обл. 19 квітня 1938 р. обвинувачувався за статтями 54-6, 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР. Застосована вища міра покарання. Розстріляний у м. Харкові 27 травня 1938 р. Реабілітований військовим трибуналом Київського ВО 21 лютого 1958 р. [18].

7) Паславський Мар'ян Сервазєєвич. Народився 1894 р. у м. Житомир Волинської губернії. Кустар-ювелір, за національністю поляк. Останнє місце проживання м. Житомир Київської обл. Заарештований 12 березня 1933 р., обвинувачувався за статтею 54-10 КК УСРР. За постановою ОН при Колегії ДПУ УСРР від 27 квітня 1933 р. позбавлений права проживання в 12 населених пунктах на три роки. Подальша доля невідома. Реабілітований 1989 р. [19].

8) Равел Іцхок-Аврум Янкелевич. Народився 1884 р. у м. Житомир Волинської губернії. Ювелір артілі, за національністю єврей. Останнє місце проживання м. Житомир Житомирської обл. Заарештований 16 квітня 1938 р., обвинувачувався в причетності до контрреволюційної націоналістичної сіоністської організації. За постановою трійки при УНКВС по Житомирській області від 10 травня 1938 р. засуджений до вищої міри покарання. Вирок привели в дію 4 липня 1938 р. у м. Житомирі. Реабілітований 1959 р. [20].

9) Ройтблат Авраам Давидович. Народився 1888 р. у містечку Веледниці Норинської волості Овруцького повіту Волинської губернії. Ювелір, за національністю єврей. Останнє місце проживання м. Житомир. Заарештований 17 квітня 1931 р. за статтею 54-11 КК УСРР. Засуджений прокурором Житомирського оперативного сектору ДПУ УСРР 18 травня 1931 р. за участь у контрреволюційній організації, справа припинена. Подальша доля невідома [21].

10) Скопелідіс Герасим Євантелевич (Євангелович). Народився 1890 р. у м. Одеса. Ювелір, за національністю грек та підданий (громадянин) Греції. Заарештований 3 березня 1933 р. Одеським обласним відділом ДПУ. Вирок оголосила колегія ОДПУ СРСР 27 березня 1934 р. за статтею 54-7 УК УСРР (заслання за межі СРСР). Подальша доля невідома [8].

Необхідно окремо назвати ювелірів – жертв політичного терору, які працювали на терені СРСР, але за походженням мали українське коріння:

1) Брискін Мойсей Олександрович. Народився 1892 р. у м. Чорнобиль, Україна. За національністю єврей. Згодом проживав у Москві і працював управляючим московським міжобласним відділенням «Ювелірторг» Наркомату торгівлі СРСР. Заарештований 3 серпня 1937 р. Засуджений Воєнною колегією Верховного суду СРСР 4 березня 1939 р. за звинуваченням в участі у терористичній організації. Застосована вища міра покарання – розстріл (здійснений 4 березня 1939 р. у м. Москві). Брискін М. О. реабілітований 18 серпня 1956 р. ВК ВС СРСР [8].

2) Фудерман Давид Юхимович. Народився 1901 р. у м. Мелітополь. За національністю єврей. Працював ювеліром артілі «Точна механіка». Проживав у м. Іркутськ. Заарештований 9 вересня 1937 р. Засуджений Комісією НКВС СРСР і Прокурором СРСР за статтею 58-1а 26 грудня 1937 р. Вироком стала вища міра покарання – розстріл, приведений в дію 8 січня 1938 р. Фудерман Д. Є. реабілітований 1 квітня 1958 р. [8].

3) Янкович Абрам Шулімович. Народився 1895 р. у м. Кіровоград, згодом переїхав до Москви. За національністю єврей. Проживав у м. Москва. Працював начальником відділу «Ювелірторг». Детальна інформація відсутня. Подальша доля невідома. [8].

Отже, як бачимо, репресивна політика, проваджувана комуністичним режимом, завдала непоправних людських втрат, а також величезних збитків українській культурі та ювелірству.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження можна підсумувати, що політика радянської влади негативно відбилася на вітчизняному ювелірстві. Протягом указанного періоду спостерігається ряд тенденцій у розвитку ювелірної культури. На початку 30-х рр., відповідно до завдань більшовицької індустріалізації та колективізації, тривало вилучення в населення ювелірних виробів та продуктів шляхом нерівнозначного обміну. Діяльність об'єднання «Торгсин», що займалося золотовалютними махінаціями та «вижимкою» цінностей в пересічних українців, суттєво уповільнила процес еволюції ювелірної галузі.

Функціонування Ювелірторгу частково сприяло активізації вказаної сфери через започаткування Київської ювелірно-годинникової та Одеської ювелірної фабрик. Загалом ювелірна культура протягом заявленого періоду була позбавлена можливості повноцінного розвитку на терені УСРР-УРСР, оскільки внаслідок антинаціональної політики, здійснюваної проти українського населення, жертвами більшовицького терору стали й чисельні представники ювелірної галузі.

Перспектива подальших досліджень, на думку автора, полягає в культурологічному аналізі основних закономірностей розвитку ювелірної справи та авторського ювелірного мистецтва в Україні протягом радянського періоду.

Список використаної літератури

1. Гетьман Д., Юхновський І. Голодомор 1932-1933 років. Геноцид українського народу. Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 2008. 48 с.
2. Горох М. Золото – державі! Торгсин у радянській Україні, 1931–1936. Київ : HREC PRESS, 2020. 320 с.
3. Горох М. «Проїли колечка. І срібні чайні ложки»: втрата побутового золота та срібла через систему «Торгсин» (1930–1936). *Студії Голодомору. Holodomor Studies*: міждисциплінарний часопис. 2017. 14 жовт. URL: <https://www.holodomorstudies.com/research3.html>
4. Директива ЦК ВКП(б) та РНК СРСР «Про попередження масових виїздів селян за продуктами» №440 від 22 січня 1933 р. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 1128 с. URL: http://holodomor-era.history.org.ua/cgibin/Holodomor/person.exe?&I21DBN=DAH&P21DBN=DAH&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0001150
5. Д-ов Н. Золото. *Новая мысль*. 1944. №15. С.3. URL: <https://libraria.ua/numbers/309/11310/>
6. Довідки уповноважених з проведення обшуків і конфіскації майна у мешканців сіл Ворошиловського району Луганської обл. 1933 р. №106. *Геноцид українського народу: Голодомор 1932–1933 рр.* Електронний архів голодомору: Зведений реєстр архівних документів. URL: <https://old.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Luhansk-02.php#nom-106>
7. Дронов Д. С. Современная ювелирная культура. *Гуманитарные и социальные науки. Высшая школа народных искусств*. 2011. № 3. С. 215-222. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-yuvelirnaya-kultura>
8. Жертвы политического террора в СССР. Международное общество «Мемориал». 2017. URL: <https://base.memo.ru/person/list?params=H4sIAAAAAAAAAAA6tWyk9OLi1ILMnMz1OyUoopNTAxSQWRxkZg0hRMJoFJC7CsgVItAKYZADw1AAAA>
9. Кукушкин Ю. С., Чистяков О. И. Очерк истории Советской Конституции. 2-е изд., доп. Москва: Политиздат, 1987. 367 с. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1936.htm>
10. Марочко В. І. «Торгсин»: золота ціна життя українських селян у роки голоду (1932–1933). *Український історичний журн.*. 2003. № 3. С. 90–103.
11. Матюх Н. Що дорожче срібла-золота. Київ : Асамблея ділових кіл, Ін-т соціального іміджмейкінгу, 2006. 312 с.
12. Мельничук О. Система ВУК «Торгсину» на Київщині: організаційна структура. *Питання історії України*. 2009. Т. 12. С. 264–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piu_2009_12_48
13. Назимок М. М. Золотарство в Україні. Київ : Видавнича компанія «Воля», 2003. 256 с.
14. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Хмельницька обл. / відп. ред. Г.Г. Осадча; Укр. ін-т нац. пам'яті, Хмельниц. облдержадмін., Держ. архів Хмельниц. обл. Хмельницький, 2008. Ч. 1. 752 с. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/holodomor/natsionalna-knyha-pam-iati-zhertv-holodomoru-1932-1933/>
15. Національний банк репресованих. Запис № 274888. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
16. Національний банк репресованих. Запис № 77958. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
17. Національний банк репресованих. Запис № 158769. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
18. Національний банк репресованих. Запис № 82743. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
19. Національний банк репресованих. Запис № 297083. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
20. Національний банк репресованих. Запис № 302649. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
21. Національний банк репресованих. Запис № 304222. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>
22. Николашвили М. Н. Ювелирные товары в СССР: монография. Москва : Изд-во «Спутник +», 2018. 133 с.
23. Осокина Е. О. Золото для индустриализации: «Торгсин». Москва : Росс. полит. энцикл. (РОССПЭН); Фонд Первого Президента России Б. Н. Ельцина, 2009. 592 с.
24. Пасічник Л. В. Ювелірне мистецтво України ХХ-ХХІ століть: монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ: НВП «Наукова думка» НАН України», 2017. 302 с.
25. Перфильева И. Ю. К истории становления отечественной ювелирной промышленности в середине XX века: материалы Науч.-практ. конф. «Вороновские чтения» (Москва, 29 марта 2019 г.). *Декоративное искусство и предметно-пространственная среда*: Вестник МГХПА. 2019. № 2. С. 79–90.
26. Постанова Політбюро ЦК КП(б)У щодо заходів із посилення хлібозаготівель. 18 лист. 1932 р. ДАЛуО (Державний архів Луганської області). Ф. П-181. Оп. 1. Спр. 48. Арк.1 19–126. URL: <https://old.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/index.php?1932-11>

27. Постанова ЦВК та РНК СРСР «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів та кооперації і зміцнення громадської (соціалістичної) власності» 07.08.1932 р. *Більшовик Полтавщини*. 1932. 7 серп. URL: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/archive/photo-archive/photo/?pictureid=577>

28. Постановления ЦИК и СНК «О золотой и платиновой промышленности и о хранении и обращении золота и платины» от 8 мая 1929 г. *Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства СССР, издаваемое Управлением Делами СНК СССР. I отдел*. Москва : Управление Делами СНК СССР, 1932. № 59 (5 августа).

29. Реабілітовані історією. Харківська область: Кн. 3. Ч. 2. КЗ «Редакційно-видавнича група Харківського тому серії «Реабілітовані історією»». Київ; Харків: Оригінал, 2016. 696 с. URL: http://www.reabit.org.ua/files/store/Kharkiv_3_2.pdf

30. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

31. Федотова О. О. Політична цензура друкованих видань в УСРР-УРСР (1917–1990 рр.): монографія. Київ : Парламентське вид-во, 2009. 352 с.

32. Jones` G. Newspaper Articles. *Famine Exposure Newspaper Articles relating to Gareth Jones` trips to The Soviet Union (1930-1935)*. URL: https://www.garethjones.org/soviet_articles/soviet_articles.htm

References

1. Hetman D., Yukhnovskiy I. *Holodomor 1932-1933 rokiv. Henotsyd ukrainskoho narodu*. Kyiv : Vydavnytstvo im. O. Telihi, 2008. 48 s.

2. Horokh M. *Zoloto – derzhavi! Torhsyn u radianskii Ukraini, 1931–1936*. Kyiv : HREC PRESS, 2020. 320 s.

3. Horokh M. «Proily kolechka. I sribni chaini lozhky»: vtrata pobutovoho zolota ta sribla cherez systemu «Torhsyn» (1930–1936). *Studii Holodomoru. Holodomor Studies: mizhdystsyplinaryni chasopys*. 2017. 14 zhovt. URL: <https://www.holodomorstudies.com/research3.html>

4. Dyrektyva TsK VKP(b) ta RNK SRSR «Pro poperedzhennia masovykh vyizdiv selian za produktamy» №440 vid 22 sichnia 1933 r. *Holodomor 1932–1933 rokiv v Ukraini: dokumenty i materialy / uporiad.* R. Pyrih. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2007. 1128 s. URL: http://holodomor-era.history.org.ua/cgibin/Holodomor/person.exe?&I21DBN=DAH&P21DBN=DAH&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0001150

5. D-ov N. *Zoloto. Novaya myisl*. 1944. №15. S.3. URL: <https://libraria.ua/numbers/309/11310/>

6. Dovidky upovnovazhenykh z provedennia obshukiv i konfiskatsii maina u meshkantsiv sil Voroshylovskoho raionu Luhanskoi obl. 1933 r. №106. *Henotsyd ukrainskoho narodu: Holodomor 1932–1933 rr. Elektronnyi arkhiv holodomoru: Zvedenyi reiestr arkhivnykh dokumentiv*. URL: <https://old.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-Luhansk-02.php#nom-106>

7. Dronov D. S. *Sovremennaya yuvelirnaya kultura. Gumanitarnyye i sotsialnyie nauki. Vysshaya shkola narodnykh iskusstv*. 2011. №3. S. 215–222. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-yuvelirnaya-kultura>

8. Zhertvyi politicheskogo terrora v SSSR. *Mezhdunarodnoe obschestvo «Memorial»*. 2017. URL: base.memo.ru/person/list?params=H4sIAAAAAAAAAA6tWyk9OLi1ILMnMz1OyUoopNTAxSQWRxkZg0hRMJoFJC7CsgVItAKYZADwIAAAA

9. Kukushkin Yu. S., Chistyakov O. I. *Ocherk istorii Sovetskoy Konstitutsii*. 2-e izd., dop. Moskva : Politizdat, 1987. 367 s. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/cnst1936.htm>

10. Marochko V. I. «Torhsyn»: zolota tsina zhyttia ukrainskykh selian u roky holodu (1932–1933). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2003. №3. S. 90–103.

11. Matiukh N. *Shcho dorozhche sribla-zolota*. Kyiv : Asambleia dilovykh kil, Instytut sotsialnoho imidzhmeikinu, 2006. 312 s.

12. Melnychuk O. *Systema VUK «Torhsynu» na Kyivshchyni: orhanizatsiina struktura. Pytannia istorii Ukrainy*. 2009. T. 12. S. 264–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piu_2009_12_48

13. Nazymok M. M. *Zolotarstvo v Ukraini*. Kyiv : Vydavnycha kompaniia «Volia», 2003. 256 s.

14. *Natsionalna knyha pamiaty zhertv holodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraini*. Khmelnytska oblast / vidp. red. H.H. Osadcha; Ukr. in-t nats. pamiaty, Khmelnyts. oblderzhadmin., Derzh. arkhiv Khmelnyts. obl. Khmelnytskyi, 2008. Ch. 1. 752 s. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/holodomor/natsionalna-knyha-pam-iaty-zhertv-holodomoru-1932-1933/>

15. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №274888. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

16. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №77958. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

17. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №158769. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

18. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №82743. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

19. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №297083. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

20. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №302649. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

21. *Natsionalnyi bank represovanykh*. Zapys №304222. URL: <http://www.reabit.org.ua/nbr/>

22. Nikolashvili M. N. *Yuvelirnyie tovaryi v SSSR: monografiya*. Moskva: Izd-vo «Sputnik+», 2018. 133 s.

23. Osokina E. O. *Zoloto dlya industrializatsii: «Torgsin»*. Moskva : Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya (ROSSPEN); Fond Pervogo Prezidenta Rossii B.N. Eltsina, 2009. 592 s.

24. Pasichnyk L. V. *Yuvelirne mystetstvo Ukrainy XX-XXI stolit: monohrafiia / NAN Ukrainy, IMFE im. M.T. Rylskoho*. Kyiv: NVP «Naukova dumka» NAN Ukrainy», 2017. 302 s.

25. Perfilova I. Yu. K istorii stanovleniya otechestvennoy yuvelirnoy promyshlennosti v seredine XX veka: materialy Nauchno-prakticheskoy konferentsii «Voronovskie chteniya» (Moskva, 29 marta 2019 g.). *Dekorativnoe iskusstvo i predmetno-prostranstvennaya sereda*: Vestnik MGHPA. 2019. № 2. S. 79–90.

26. Postanova Politbiuro TsK KP(b)U shchodo zakhodiv z posyleniya khlibozahotivel. 18 lystopada 1932 r. DALuO (Derzhavnyi arkhiv Luhanskoi oblasti). F.P-181. Op.1. Spr.48. Ark.119–126. URL: <https://old.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/index.php?1932-11>

27. Postanova Ts VK ta RNK SRSR «Pro okhoronu maina derzhavnykh pidpriemstv, kolhospiv ta kooperatsii i zmitsnennia hromadskoi (sotsialistychnoi) vlasnosti» 07.08.1932 r. Bilshovyk Poltavshchyny. 1932. 7 serp. URL: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/archive/photo-archive/photo/?pictureid=577>

28. Postanovleniya TsIK i SNK «O zolotoy i platinovoy promyshlennosti i o hranenii i obraschenii zolota i platinyi» ot 8 maya 1929 g. Sobranie zakonov i rasporiazheniy Raboche-Krestyanskogo Pravitelstva SSSR, izdavaemoe Upravleniem Delami SNK SSSR. I otdel. Moskva: Upravlenie Delami SNK SSSR, 1932. № 59 (5 avgusta).

29. Reabilitovani istoriiei. Kharkivska oblast: Knyha 3. Chastyna 2. KZ«Redaktsiino-vydavnycha hrupa Kharkivskoho tomu serii «Reabilitovani istoriiei»». Kyiv; Kharkiv: Oryhinal, 2016. 696 s. URL: http://www.reabit.org.ua/files/store/Kharkiv_3_2.pdf

30. Rymyskyi statut mizhnarodnoho kryminalnoho sudu vid 17 lypnia 1998 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

31. Fedotova O. O. Politychna tsenzura drukovanykh vydan v USRR-URSR (1917–1990 rr.): monohrafiia. Kyiv : Parlamentske vyd-vo, 2009. 352 s.

32. Jones` G. Newspaper Articles. Famine Exposure Newspaper Articles relating to Gareth Jones` trips to The Soviet Union (1930-1935). URL: https://www.garethjones.org/soviet_articles/soviet_articles.htm

ЮВЕЛИРНАЯ КУЛЬТУРА УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ 1930-Х ГГ.

Кухтий Оксана Степановна – аспирантка кафедры ивент-менеджмента и индустрии досуга,
Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев

Освещены основные тенденции развития ювелирной культуры в УССР-УРСР 30-х гг. XX в. под углом зрения идеологической политики советской власти. Показано, что в соответствии с заданиями большевистской индустриализации и коллективизации у населения изымались ювелирные изделия и продукты путём неравнозначного обмена. Акцентировано внимание на деятельности объединения «Торгсин», которое занималось золотовалютными махинациями и скупкой ценностей в украинского населения. Подчёркнуто, что работа контор сети «Торгсин» существенно замедлила процесс эволюции ювелирной отрасли. Раскрыты особенности функционирования Ювелирторга, что частично содействовало активизации сферы с началом работы Киевской ювелирно-часовой и Одесской ювелирной фабрик. Сделан вывод, что ювелирная культура на протяжении заявленного периода была лишена возможности полноценного развития на территории Советской Украины, поскольку в результате антинациональной политики, осуществляемой против украинского населения, жертвами коммунистического террора стали представители ювелирной отрасли.

Ключевые слова: ювелирная культура, Советская Украина, «Торгсин», ЮвелирТорг, предприятия, идеологическая политика, ювелиры

JEWELRY CULTURE OF UKRAINE IN THE ASPECT OF THE IDEOLOGICAL POLICY OF SOVIET POWER AT THE STAGE OF THE 1930 s

Oksana Kukhtii – Graduate student of the Department of Event Management and Leisure Industry
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The article highlights the main trends in the development of jewelry culture in the USSR-USSR in the 30's of the twentieth century. from the point of view of the ideological policy of the Soviet government. It is shown that in accordance with the tasks of Bolshevik industrialization and collectivization, the withdrawal of jewelry and products from the population through unequal exchange continued. The author focuses on the activities of the Torgsin association, which was engaged in gold and currency fraud and buying valuables from the Ukrainian population. It is emphasized that the work of the offices of the «Torgsin» network has significantly slowed down the evolution of the jewelry industry. The intelligence revealed the peculiarities of the functioning of the Jewelry Trade, which partly contributed to the activation of the jewelry industry through the establishment of the Kiev Jewelry-Watch and Odessa Jewelry Factories. It is concluded that in general the jewelry culture during the stated period was deprived of the possibility of full-fledged development in the territory of Soviet Ukraine, as a result of the anti-national policy pursued against the Ukrainian population, the victims of communist terror were representatives of the jewelry industry.

Key words: jewelry culture, Soviet Ukraine, «Torgsin», JewelerTorg, jeweller enterprises, ideological policy, jewelers.

UDC 739.2[321:316.75](477) «1930»

JEWELRY CULTURE OF UKRAINE IN THE ASPECT OF THE IDEOLOGICAL POLICY OF SOVIET POWER AT THE STAGE OF THE 1930 s

Oksana Kukhtii – Graduate student of the Department of Event Management and Leisure Industry Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim. It consists in elucidating the main patterns of development of jewelry culture in the USSR during the 1930 s through the prism of ideological policy pursued by the Soviet government.

Research methodology. It is based on the principles of historicism, reliability, objectivity and systematics. To achieve this goal, the following methods were used: general scientific (analytical, retrospective, chronological, problem, terminological); special (analysis, synthesis, induction, deduction); general historical (historical-comparative, historical-systemic).

Results. According to the results of the study, it was concluded that the policy of the Soviet government had a negative impact on domestic jewelry. The author found that during this period there were a number of trends in the development of jewelry culture. In the early 1930's, in accordance with the tasks of bolshevik industrialization and collectivization, continued seizure of jewelry from the population and products through unequal exchange. The activities of the Torgsin association, which was engaged in gold and foreign exchange fraud and buying valuables from ordinary Ukrainians, significantly slowed down the evolution of the jewelry industry. The operation of the Jewelry Trade Department partially contributed to the intensification of this area through the establishment of the Kyiv Jewelry and Watch Factory and the Odessa Jewelry Factory. In general, jewelry culture during the stated period was deprived of the opportunity for full development in the USSR, as a result of anti-national policies against the Ukrainian population, the victims of Bolshevik terror were numerous representatives of the jewelry industry.

Novelty. It consists in generalizing the experience of the predecessors in studying the outlined problem from the standpoint of cultural science and trying for the first time in Ukrainian historiography to compile a martyrology of Ukrainian jewelers – victims of political repressions.

The practical significance. The results of the research can be used in the preparation of educational and methodical materials, writing textbooks on the courses «History of Jewelry», «Culturology» in the humanities of higher education in Ukraine, and also applied in the course of realization of complex culturological researches.

Key words: jewelry culture, Soviet Ukraine, «Torgsin», JewelerTorg, jeweller enterprises, ideological policy, jewelers.

Надійшла до редакції 25.06.2021 р.

УДК 94:72.01 (477.53-21КРЕМЕНЧУК)

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ АРХІТЕКТУРНОГО ПЛАНУВАННЯ МІСТА В ПЕРІОД 1959-1975 РОКІВ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА КРЕМЕНЧУКА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Василенко Дар'я Павлівна – старший викладач,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
<http://orcid.org/0000-0001-9052-8287>
dvolosha05@gmail.com

Саранча Віктор Іванович – кандидат історичних наук,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
<http://orcid.org/0000-0001-9435-0615>
visar73@mail.ru

Шабуніна Вікторія Валентинівна – кандидат філологічних наук, доцент,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
<http://orcid.org/0000-0001-7957-3378>
shabuninaviktoria@gmail.com

Чернявська Ольга Володимирівна – завідувач виробничого навчання,
Олександрійський коледж культури і мистецтв, м. Олександрія
<http://orcid.org/0000-0002-5954-9474>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.438>
olga.4ernavska@gmail.com

Розглянуто соціокультурні аспекти архітектурного планування на прикладі м. Кременчука Полтавської області. Окремлено регіональні особливості архітектурного планування, що яскраво відображають дух історичної епохи кінця 50–70 років ХХ століття. Хронологічними межами дослідження визначено 1959-1975 роками, коли розпочинається активний процес відбудови житлового і соціокультурного фонду м. Кременчука. Наведено причини розширення архітектурної мережі соціально-культурних об'єктів у Кременчуці.

Проаналізовано темпи будівництва соціокультурних об'єктів міста та виявлено підстави його подальшої активізації, що з'явилися в окреслений період. До соціокультурних об'єктів віднесено: школи, дошкільні навчальні заклади, кінотеатри, палаци культури, парки, сквери тощо.